

~~PLASTİK SANATLARI NASIL İNCELEMELİ ?~~

B Ben çocukluğumdan beri plastik sanatlarla uğraşırım. Hattatlık, resim, dekor benim yaşayışımda, kafamın yoğunluğunda rolü olan plastik sanat kollarıdır. Ayrıca, sosyoloji, psikoloji, estetik gibi ~~benim~~ bilimlerle uğraşmam beni Türk plastik sanatları, bu sanatların oluşu, değer anlayışı üzerinde durdurmuştur. Batı kaynaklı olan, çok defa da eleyip eleştirmeden edindiğimiz bilgilerle türk plastik sanatlarının doğuşunu, soyluluğunu anlamak, ~~anlamak~~ elden gelmiyordu. Uzun araştırmalardan sonra ~~Türk plastik sanatlarının~~ ~~güzellik~~ felsefesi ne olduğunu anladım. Bu felsefeye göre eski ~~grecian mimarlığında olduğu gibi doğaya~~ ~~gitmek~~ de, nonfigüratif-ciler gibi "~~tabiiyetten kaçmak~~" da yanlıştı. Plastik sanatların amacı hem ~~tabiiyete~~ ~~gitmek~~, hem de gitmemektir. Türkler bugünün sanat ideolojisi demek olan ~~bu~~ sürrealizm anlayışını ~~tarih~~ boyunca veryüzünün üç kesegine yaymışlardır. Heykelleri, mimarlıkları, ~~resimleri~~ ~~güzel yazıları~~, bezemeleri ile hep sürrealist olan türk plastik sanatları vardır.

Türkler bu esini nereden alıyorlardı ? Bunu da çok düşündüm. Ancak, bu yaman sorunun karşılığını bulmak her estetikçi gibi benim için de kolay değildi. On iki yıl kur'an'a türkçeye çevirmek için uğraştım. Bu arada sosyal olguların yepyeni bir bölümlene ~~şeklini~~ veren sosyoloji tezimi ortaya koydum. Bu teze göre bellibaşlı sosyoloji eserlerinde on iki tane olarak kabul edilen, eşit önemli sayılan sosyal olgulardan üç tane-sini ayırdım: Din, dil, sanat. Bunlara Institutions Sociales, sosyal kurumlar demenin doğru olmadığını, Forces Sociales, sosyal kuvvetler demenin doğru olacağını ileri sürdüm. Bu kuvvetler devlet, hükümet, ekonomi gibi kurum olmadan önce birer kuvvettirler. Bunlar sınırlı bir toprak üzerine kapanacak yerde toplumun bütün kurumlarına varlık veren, bu kurumlar da sürekli olarak yaşayan yapıcı, yaratıcı kuvvetlerdir. Madde-deki ısı, elektrik, miknatıs ~~gibi~~ gibi. Böyle anlaşılacak bir din sadece inançlardan, ~~tapkılardan~~ oluşmuş kapalı bir kurum olmayıp dil, sanat gibi toplumun özüdür. Hem de ~~kollektif~~ kamul bilinçsizliğin kendisidir. İşte plastik sanatlara varlığını veren bilinçsizlik alanı bu sırlı benlik-

tır. Böylece ben İslam dininin İslam Türk sanatının doğuşunda, olgunlaşmasında en büyük etken olduğuna inanmıştım. O aralık bir soru kafamda belirmişti :

- İslam Türk plastik sanatlarını doğuran İslam dinidir, diyorsunuz; Öyleyse, bütün İslam uluslarının sanatı da Türkünkü gibi sürrealist karakterde, yüksek değerde olmak gerekmez mi ?

Bu soruya şu karşılığı veriyorum :

- Her toplum, her kavim, her ulus ancak layık olduğu dini bulur, onu layık olduğu kavrayışla kavrar. Türkler için de böyledir. Türkler İslamiyeti benimsemeden önce de bir çok tanrıya değil, bir tek tanrıya tapıyorlardı, Göktanrı'ya. Türkler İslamiyeti benimsemeden önce de sanat eserleri meydana getirmişlerdi. Bu eserleri İslamiyeti benimsedikten sonra kiler gibi sürrealist bir karakter taşıyorlardı. Türkler İslamiyeti benimsemekle ulusal geleneklerine uygun olan ~~bu~~ bir dini benimsemiş oldular. Böylelikle daha çok yükseldiler.

Ben bu eserimde Türk plastik sanat karakterleri ile kur'an'ın doğruluk, iyilik, güzellik anlayışı arasındaki birliği ortaya koymaya çalışıyorum. Türk sanat anlayışı ile kur'an âyetleri arasındaki uygunluğu göstermiye çalışıyorum.

Acıbadem, 4 Mart 1966 .

İsmayil Hakkı Balıncıoğlu

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtımı

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTWRT0100201